

ماتیاس گاردل: ماجرای هرگز با کتاب‌های سوخته به پایان نمی‌رسد.

سوزاندن کتابها در گذشته، نور نگران‌کننده‌ای
بر بحث امروز می‌اندازد
منتشرشده در بخش فرهنگی روزنامه عصر
"آفتون‌بلادت" (۲) در سوئد

چهارشنبه ۲۷ آوریل ۲۰۲۲ (برابر با ۷ اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۱)

برگردان از سوئدی به فارسی: نادر ثانی

در سال ۱۹۸۹، گروهی از مسلمانان بریتانیا برای سوزاندن رمان آیات شیطانی سلمان رشدی (۳) گرد هم آمدند. تعداد سرمقاله‌نویسان، ستون‌نویسان و سیاستمداران سوئدی که در آن‌زمان از کتاب‌سوزی به عنوان موضوع مهم آزادی بیان دفاع کردند، در مقایسه با تعداد کسانی که اکنون برای حق دموکراتیک راسموس پالودان (۴) برای سوزاندن قرآن استدلال می‌کنند، کمتر بود.

یکی از دلایل فقدان شور و شوق کتاب سوزاندن در آن‌زمان ممکن است دلیلی تاریخی بوده باشد. کورت وونگات (۵) پس از آنکه یکی از مراکز محلی آموزش و پرورش در داکوتای شمالی در سال ۱۹۷۳ اقدام به آتش زدن رمان او، "سلاخ‌خانه شماره ۵" نمود نوشت: "کتاب‌ها برای انسانهای آزاد به دلایل خوبی مقدس هستند". او اضافه کرد: "بر علیه کشورهایی که از کتابها متنفر هستند و آنها را می‌سوزانند بجنگیم."

وونگات در اینجا به جنگ جهانی دوم اشاره می‌کند، جنگی که برای او به مثابه یک اسیر جنگی در اردوگاه کار نازیها، در کشتارگاهی که نام رمان از آن گرفته شده و به آتش سوزان کتابها که نماد تلاش‌های رژیم هیتلر برای ایجاد "قلمرو هزاره پاک آریایی"، فارغ از عناصری "غیرآلمانی" پایان یافت.

در بهار سال ۱۹۳۳، انجمن نازیستی دانشجویان آلمان کارزاری را برای "پاکسازی" یا "خالص‌سازی" (۶) کشور از فرهنگ غیرآلمانی و اندیشه غیرآلمانی آغاز کرد که در روز ۱۰ ماه مه با آتش‌سوزاندن تشریفاتی کتابها در ۳۴ نقطه در سراسر کشور به اوج خود رسید. در پناه حمایت مسلحانه از این جریان، کتاب‌هایی که توسط یهودیان، آنارشویست‌ها، کمونیست‌ها و سکسولوژیست‌ها نوشته شده بودند، به جلو برده شده و در آتش ریخته می‌شدند.

پوشش رسانه‌ای، اثری را که این مراسم به وجود آورده بود، تقویت کرد. در چند جا جریان رخدادها به وسیله رادیو و فیلم و مجله گزارش شدند. در برلین، ۴۰ هزار نفر در میدان "اوپرن‌پلاتز" (۷) گرد آمده بودند تا شاهد این نمایش باشند. جوزف گوبلز در سخنرانی آتشی که در آنجا ایراد کرد، بر قدرت نمادین کتاب‌سوزان تأکید کرده و گفت: "زمان روشنفکری یهودی به پایان رسیده است. از خاکستر آشغال‌های فکری گذشته ارباب پیروزی‌نمای نیروی حیات جدید" پدید می‌آید.

در "شب بلورین" (۸) در سال ۱۹۳۸ سوزاندن نمادین "تاناخ"، انجیل عبری، در چندین مکان، در برلین، شچین، وین، درسدن، اشتوتگارت و کلن (۹)، جایگاه برجسته‌ای یافت. در فرانکفورت، یهودیان مجبور شدند که خودشان متون مقدس خود را برای آنکه در آتش انداخته شوند، به مکان آتش‌سوزان حمل نمایند.

در شهر فورث (۱۰) در ایالت باواریا (۱۱)، یهودیان را ناچار کردند که سرود "هورست وسل" (۱۲) را بخوانند و خاخام شهر را مجبور کردند که کتاب "نبرد من" هیتلر را پیش از آنکه طومارهای تورات بر روی میله‌ای در وسط میدان گذاشته شده و به آتش کشیده شود بخواند. حمام تطهیر آتش ابتدا با کتابها و سپس با افرادی که با آنها ارتباط داشتند ادامه می‌یافت.

پیوندی روشن از کتاب‌سوزان از میان تاریخ یهودی‌ستیزی می‌گذرد. استفان جی ویتفیلد (۱۳)، مورخ مشهور، خاطر نشان کرده است: «میل به سرکوب یهودیان اغلب با سرزنش، هتک حرمت، و آتش زدن کتاب‌هایی که یهودیان مطالعه می‌کردند و برایشان ارزش قائل بودند، بیان می‌شد. آتش زدن متون مقدس آنها

راهی برای تسریع در ریشه‌کنی و نابودی کسانی بود که این متون را می‌خواندند.»

آتش‌سوزی کتاب هرگز هدف نهایی نبود. هاینریش هاینه (۱۴)، یکی از نویسندگانی که ناسیونال‌سوسیالیست‌ها آثارش را در آتش انداختند، نوشت: «این فقط یک پیش‌درآمد بود. جایی که کتاب‌ها را می‌سوزانند، در ادامه مردم را نیز می‌سوزانند.»

نقل‌قول‌های مشهور هاینه به آتش‌سوزی کتاب‌هایی اشاره نمی‌کند که در طول تاریخ بخشی از حملات ضد یهودی بوده‌اند یا چنین حملاتی را پیش‌بینی کرده‌اند، بلکه به آتش‌سوزان تاریخی قرآن و آتش‌سوزان کتاب‌های آثار نویسندگان مسلمان اشاره دارد. تراژدی "ال‌منصور" (۱۵) که در سال ۱۸۲۳ توسط هاینه به نگارش درآمد در اصل ادامه‌ای بر تصرف گرانا (۱۶) در سال ۱۴۹۲ بود که توسط صلیبیون مسیحی به زانو درآمد. شخصیت اصلی این کتاب در مورد آتش‌سوزی قرآن در ملاء عام توسط دستگاه تفتیش عقاید صحبت می‌کند، و در اینجا یکی از شخصیت‌های داستان، حسن، با دردمندی بسیار، پاکسازی خونین مسلمانان اسپانیا، چیزی که سوزاندن قرآن پیام از آمدن آن را دارد، پیش‌بینی می‌کند.

کار دینال "خمنس دِ سیسنروس" (۱۷)، فردی که پدر روحانی ایزابلا (۱۸) ملکه اسپانیا بود، در سال ۱۴۹۹ به مقام رهبر دستگاه تفتیش عقاید در گرانا منصوب شد. یهودیت در اوایل سال ۱۴۹۲، چند ماه پس از آن که مسلمانان گرانا با کسب وعده حفظ سنن و آداب خود و به شرط قبول اقتدار دستگاه حکومتی سلاح‌های‌شان را به زمین گذاشتند، ممنوع اعلام شده بود. در این زمان بود که خمنس دِ سیسنروس حضور مسلمانان را آلوده‌کننده اعلام کرده و برای پاکسازی زمین، هزاران قرآن را، که همگی دست‌نویس بودند، در بازار شهر به آتش کشید.

این کتاب‌سوزان منجر به قیام‌هایی شد که با سرکوبی شدید مواجه گردیدند. درست مانند یهودیان، مسلمانان حق داشتند انتخاب کنند که یا تغییر مذهب دهند، یا مهاجرت کنند و یا بمیرند. صحبت به زبان عربی، داشتن ادبیات اسلامی، جشن

گرفتن اعیاد اسلامی، پوشیدن لباس مسلمانی، حمام کردن پی در پی و در برخی اماکن مانع شدن از سرکشی‌های مقامات به وسیله بسته نگه داشتن درب خانه‌ها ممنوع بود.

این اقدامات نگرانی مقامات را برطرف نکرد. پرسش آن بود که چگونه می‌توان از خود در برابر مسلمانانی که در ظاهر مسلمان نبودند اما در باطن آنگونه بودند محافظت کرد؟ در سال ۱۶۰۹، فیلیپ سوم (۱۹)، پادشاه اسپانیا، تصمیم گرفت که سرزمین را از تمام مسلمانان پاک کند. صدها هزار نفر با "پیشینه مسلمانی" در کارزاری که توسط دامیان فونسکا (۲۰)، بازپرس برجسته در آن زمان، به راه انداخته شده بود برای جلب رضایت خدا از کشور رانده شده و یا به عنوان "هولوکاستو" (۲۱) و یا "قربانیان همه‌جانبه آتش" کشته شدند.

واژه هولوکاست از آن زمان به عنوان تعبیری برای نسل‌کشی و بیرون راندن انسانها از موطن خود استفاده می‌شود. گرانا‌دا نشانگر ارتباط بالقوه بین کتاب مقدس و هولوکاست، بین سوزاندن کتاب‌ها (بیبلیوکاست) (۲۲) و سوزاندن انسانها (هولوکاست)، بین تمایل به محو کردن فرهنگ یک گروه از انسانها و خود آنان می‌باشد.

کتابسوزان‌ها بی‌گناه نیستند. چنین حرکاتی دربرگیرنده تمایل به نابود ساختن تمامی ناهنجاری‌هایی هستند که متونی که به آتش سپرده می‌شوند نشان از آنان دارند، و در طول تاریخ این سوزاندن به همچنین شامل افرادی که در ارتباط با کتاب‌های به آتش کشیده‌شده قرار داشته‌اند، شده است.

برای اینکه هرگز کارکرد کتابسوزانهای نازیستها را فراموش نکنیم، در سال ۱۹۹۵ بنای یادبودی در "ببلیلاتز" (۲۳) در برلین گشوده شد. بازدیدکنندگان آنجا در گوشه‌ای توقف می‌کنند و به داخل حفره‌ای مربعی با قفسه‌های سفید خالی نگاه می‌کنند، حفره‌ای که می‌تواند جایگاهی برای ۲۰ هزار کتابی که در آنجا در سال ۱۹۳۳ سوزانده شد باشد. در تابلویی در کنار این نما به نقل از هاینه آمده است: "جایی که کتاب‌ها را می‌سوزانند....."

جورج سانتایانا (۲۴) فیلسوف معروف در سال ۱۹۰۵ در کتاب "زندگی عقل" می‌نویسد: «کسانی که گذشته را به خاطر نمی‌آورند محکوم به تکرار آن هستند». حافظه جمعی را می‌توان سرکوب کرد، اما با این وجود یادآور خود می‌شود. آتش ناشی از کتابسوزان‌های گذشته، روشنائی نگران‌کننده‌ای را بر وضعیت بحث پیرامون قرآن‌سوزاندهای پیاپی در سوئد و صدهایی که در دفاع از به آتش کشاندن کتاب برخاسته‌اند را افکنده است.

ویلیام فالکنر (۲۵) در سال ۱۹۵۱ اظهار داشت: "گذشته هرگز نمرده است. این حتی گذشته نیست".

پانوشته‌های برگرداننده نوشته:

1) Mattias Gardell

پرفسور چپ‌گرا در رشته تاریخ ادیان در دانشگاه اوپسالا که کتابهای بسیاری نیز به تحریر درآورده است. او در سال ۲۰۰۹ موفق به کسب جایزه لنین که هر سال در سوئد به یکی از افراد چپ اهدا می‌گردد شد.

2) Aftonbladet

یکی از روزنامه‌های عصر سوئد که بخش بزرگی از سهام آن متعلق به اتحادیه کارگری سوئد است.

3) Salman Rushdie

سلمان رشدی نویسنده و مقاله‌نویس هندی بریتانیایی که در ۲۸ فروردین ماه ۱۳۲۶ (۱۹ ژوئن ۱۹۴۷) در بمبئی به دنیا آمد. نخستین رمان او "گریموس" در سال ۱۹۷۵ به چاپ رسید. کتابهای دوم و سوم او "شرم" و "بچه‌های نیمه‌شب" که در سالهای ۱۹۸۱ و ۱۹۸۳ به نشر سپرده شد، در بسیاری از کشورهای جهان (از جمله ایران) با موفقیت روبرو شده و جوایز بسیار به خود اختصاص داد. رمان چهارم او "آیات شیطانی" که در سال ۱۹۸۸ به چاپ رسید، در ۲۵ بهمن‌ماه ۱۳۶۷ (چند ماه پس از کشتار زندانیان سیاسی در جمهوری اسلامی) با فتوای خمینی که در آن فرمان قتل سلمان رشدی را صادر کرده بود مواجه شد. از آن‌پس رشدی به ناچار مخفیانه زندگی می‌کند.

4) Rasmus Paludan

وکیل و سیاستمداری که دارای تبعیتهای سوئدی و دانمارکی است. او در سال ۲۰۱۷ پایه‌گذار حزب راست‌گرای افراطی به نام "استرام کورش" شد. در ده سال گذشته او بارها به دلیل ارتکاب جرمهای گوناگون در برابر دادگاه قرار گرفته و محکوم شده است. به عنوان نمونه در سال ۲۰۱۹ به دلیل پخش ویدئویی که در آن بیان کرده بود که سیاهپوستان دارای هوشی کمتر از سفیدپوستان هستند محکوم به ۱۴ روز زندان شد. از سال ۲۰۲۰ او در دفعات متعدد در شهرهای گوناگون سوئد اقدام به سوزاندن قرآن کرده و بدینگونه شورشهای مسلمانان را به وجود آورده است.

5) Kurt Vonnegut

نویسنده آمریکایی که به خاطر کتاب "سلاخ خانه شماره ۵" معروفیت و محبوبیت بسیار کسب کرده است.

6) Säuberung

واژه آلمانی که به معنای پاکسازی می‌باشد.

7) Opernplatz

نام سابق میدان "Bebelplatz" که در مرکز شهر برلین قرار دارد.

8) Kristallnacht

"شب بلورین" یا "شب شیشه‌های شکسته" نامی است که به شب بین نهم و دهم ماه نوامبر سال ۱۹۳۸ اطلاق می‌شود. در این شب بسیاری از راست‌های آلمانی به دستور و رهبری حزب نازی این کشور به بهانه یهودی‌بودن عامل سوءقصد به منشی سفارت آلمان در پاریس به خانه‌ها، مغازه‌ها و کنیسه‌های یهودیان در بسیاری از شهرهای آلمان و اطریش حمله کردند. در این حملات شیشه‌های ساختمانها شکسته شده و بسیار از آنان به آتش کشیده شدند.

9) Berlin, Stettin, Wien, Dresden, Stuttgart, Köln

نام چند شهر آلمان.

10) Fürth

نام شهری در ایالت بایرن در جنوب شرقی آلمان.

11) Bavaria

باواریا نام دیگری برای ایالت بایرن در جنوب شرقی آلمان و بزرگترین ایالت از ایالات شانزده‌گانه این کشور است.

12) Horst Wessel

نام یکی از چماقداران عالی‌رتبه "اس آ" در حزب نازیستهای آلمان که در سال ۱۹۳۰ در برلین به وسیله کمونیستی به نام "آلبرخت هوهلر" کشته شد. از آن پس هورست وسل به عنوان سمبلی برای قربانی شدن نازیستها و وحشی بودن کمونیستها به شمار می‌آمد و سرودی نیز به نام او سروده شده و در تمامی مراسم نازیستها اجرا می‌شد.

13) Stephen J Whitfield

تاریخدان و پرفسور عالی‌رتبه در دانشگاه "بران‌دیس" در ایالات متحده آمریکا. رشته اصلی مطالعات او تاریخ فرهنگی و سیاسی ایالات متحده آمریکا در قرن بیستم و تاریخ یهودیان این کشور می‌باشد.

14) Heinrich Heine

یکی از مهمترین نویسندگان و شاعران آلمانی که در سال ۱۷۹۷ در دوسلدورف به دنیا آمده و در سال ۱۸۵۶ در پاریس فوت کرد. بر بسیاری از شعرهای او آهنگ گذاشته شده و به اجرا درآورده شده‌اند.

15) Almansor

نام کتاب بسیار مشهوری از هاینریش هاینه که در سال ۱۸۲۱ به نگارش درآمد.

16) Granada

نام شهر و ایالتی در جنوب اسپانیا. شهر گرانادا که در کوهپایه "سی‌پرا نوادا" قرار دارد، حدود ۲۵۰ هزار نفر زندگی می‌کنند.

17) Ximénez de Cisneros

نام یکی از کاردینالهای کلیسای کاتولیک اسپانیا و همزمان یکی از سیاستمداران این کشور که در خلال سالهای ۱۴۳۶ و ۱۵۱۷ زندگی می‌کرد.

18) Isabella I

نام ملکه قدرتمند اسپانیا در قرن پانزدهم.

19) Filip III

نام پادشاه اسپانیا و پرتغال در خلال سالهای ۱۵۹۸ و ۱۶۲۱.

20) Damián Fonseca

تاریخ‌نگار و یکی از عوامل استبداد دولتی که در خلال سالهای ۱۵۷۳ و ۱۶۴۰ در اسپانیا زندگی می‌کرد.

21) Holocausto

واژه یونانی "هولوکاست" به معنای "همه‌سوزی" است و برای کشتار جمعی بسیاری از جمله یهودیان، کولی‌ها، کمونیست‌ها، سوسیالیست‌ها، همجنس‌گرایان و بسیاری دیگر به کار می‌رود.

22) Bibliocaust

واژه‌ای که هم‌وزن با "هولوکاست" ساخته شده و به معنای "کتابسوزان" می‌باشد.

23) Bebelplatz

نام تازه میدان "Opernplatz" در مرکز شهر برلین.

24) William Faulkner

نویسنده و رمان‌نویس چیره‌دست آمریکایی که بین سالهای ۱۸۹۷ و ۱۹۶۲ زندگی می‌کرد و در سال ۱۹۴۹ برنده جایزه نوبل ادبیات شد. از آثار مشهور او

می‌توان از "یک گل سرخ برای امیلی"، "خشم و هیاهو"، "برخیز ای موسی" و "ایشالوم، ایشالوم!" نام برد.